

Krisztina végeztek itt rövid régészeti feltárást: a DNy-i toronymaradványnál statikai okokból csupán a felső humuszréteget tisztították le néhány helyen annyira, hogy a falakat fel lehessen mérni, így a torony kiterjedése hozzávetőlegesen megállapíthatóvá vált. A különböző időben végzett beavatkozások (helyreállítások, tereprendezések) során az addig felszín fölötti maradványok lepusztultak, ill. eltakarásra kerültek.

A DNy-i sarkon a várfal elfalazása 2006 tavaszán kiomlott. Az álló falak statikai biztosítására és a fal javítására 2010 késő őszen kerülhetett sor úgy, hogy a torony részbeni felmagasítása egyúttal támpillérként tudná megtámasztani a várfal nyílás melletti sarkait.

Az építési földmunkákat 2010. október 25. és november 3. között régészeti megfigyelésünk mellett végezték. A felmenő falak ingatag részleteinek biztosításával a leomlott D-i várfal köveit összegyűjtöttük, a törmeléket lebontottuk, ezt követően a torony falmaradványát letisztítottuk, pontos alaprajzát, ill. építészeti kialakítását meghatároztuk. A falkorona több helyen közvetlenül a felszín alatt jelentkezett, a jelentősen lepusztult torony fala scarpával rendelkezett, azaz kívülről rézsűsen lett kialakítva. A rézsű pontos meghatározása alapvető feltétele bármiféle további ráfalazásnak. Azt nem lehetett bizonyítani, hogy a torony – legalábbis az alsó szinten, ahogy azt a korábbi kutatások feltételezték – eredetileg nyitott lett volna.

A D-i várfal előtti metszetben, a torony várfalon belül eső részénél a külső falkorona síkjáig megfigyelhettük a vár D-i részén máshol is tapasztalt jelentős mértékű feltöltést. A torony formájának, pontos alaprajzának meghatározásán kívül nem volt lehetőségünk sem az építés, sem a pusztulás korának meghatározására. Nem volt lehetőség a D-i várfalon belül a toronytól K-re eső részen szondát nyitni a várfal alsóbb részeinek megismerésére sem. Bodó Balázs szerint, ha korai épületmaradványokkal nem is, de 11–12. századi rétegekkel bizonyosan számolhatunk ezen a területen. A pécsváradi kolostor és vele együtt feltételezhetően az erődítések legnagyobb átépítése, egy pápai búcsúengedély tanúsága szerint, 1491 körül zajlott. Kérdéses azonban, hogy ez pontosan mire is terjedt ki. A középkori kolostor utolsó, reneszánsz stílusú átépítése a 16. sz. harmincas éveiben történhetett. Az eddigi kutatások alapján jelenleg lehetetlen eldönteni, hogy a torony és a környező várfalak a fenti két időszak közül melyikben épültek.

A torony alapfalai mentén talált feltöltésben 15. századi kerámiatöredékek, a leomlott fal kövei között, beépített, másodlagosan felhasznált faragott kövek: ablakbéllet, oszlop- és tagolt bordatöredékek kerültek elő.

NAGY ERZSÉBET

406. Péteri határa

(Pest megye) Ó, U, B, Sza, A, Á

Péteri község településrendezési eszközeinek módosításához örökségvédelmi hatásvizsgálat készült. A régészeti

szakági munkarészt megalapozó adatgyűjtés és a 2010. március 27-én végzett bejárás célja kizárólag a már ismert lelőhelyek állapotfelmérése és a még nyilvántartásba nem vett lelőhelyek lokalizálása, kiterjedésének meghatározása volt. Leletet nem gyűjtöttem.

Horgásztanya (KÖH 77513): A község belterületének DK-i peremén a Halas-tó melletti horgásztanya és a Péteri–Monor összekötő út által közrefogott szántón, a felszínen intenzíven jelentkező szarmata település lokalizálható.

Kertek alja (KÖH 77511): A lelőhely a településtől D-re, a Halas-tó ÉNy-i partján, a belterületi kertek végében található, Ny-ról vízmű és nádas, D-ről, DK-ről a halastó és nádas, É-ről ÉK-ről lakóingatlanok határolják. A megművelt kertekben és az alattuk elterülő szántón szarmata leletek gyűjthetők. A lelőhely valószínűleg a sporttelep területére is kiterjed.

Parlagi-földek 1. (KÖH 77507): A község külterületén, a településtől D-re, egy őskori vízfolyás mederkanarulatában lapos domb emelkedik. A domb É-i végét DNy–ÉK irányban vágott csatorna szeli át. A vízmentes kiemelkedésen csekély felszíni intenzitású újkőkori telepnyom lokalizálható. A lelőhely ÉNy felől a Péteri bekötőútról leágazó, fasorral szegélyezett földúton, majd a csatorna K-i oldalán D felé fordulva közelíthető meg.

Parlagi-földek 2. (KÖH 77509): A lelőhely a településtől D-re, a Halas-tó DNy-i partján, laposan elnyúló szántókon található; Ny-ról a péteri bekötőút, É-ről a halastó és nádas, K-ről a zártkerti övezet előterében kanyarodó csatorna, DNy-ről fasorral szegélyezett földút határolja. A területet őskori vízjárás medre tagolja, és ennek megfelelően a magasabban fekvő részekeken növekszik, míg a vizenyősebb részekeken csökken a kelta és szarmata település leleteinek intenzitása.

Péteri 1. lh. (KÖH 65994): A község belterületének ÉK-i peremén, a temetővel és a vasipari teleppel szemben lapos dombhat emelkedik. Korábban ezen a területen Árpád-kori telepnyomra utaló jelenségeket dokumentáltak, de a jelen munkához kapcsolódó helyszíni szemle alkalmával, a sarjadó gabonában régészeti leletet nem lehetett megfigyelni.

Péteri 3. lh. (KÖH 57218): A község külterületén, a településtől D-re, Monor közigazgatási határánál DNy–ÉK irányban csatorna fut. Ennek létesítésekor hosszan elnyúló lapos dombot vágta át, amelynek Monor felőli oldalán háromszögelési pont van. Itt a csatorna mindkét oldalán őskori, szarmata településre utaló leletek gyűjthetők.

Péteri 4. lh. (KÖH 57219): A lelőhely a község zártkerti területén, településtől D-re, a Halas-tó D-i partján laposan elnyúló dombon található. Ez a terület hétvégi házakkal, nyaralókkal javarészt már beépített, ezért a felszíni lelőhely-lokalizáció csak korlátozottan lehetséges. A nagy kiterjedésű őskori, késő bronzkori, szarmata és avar kori régészeti lelőhely Monor közigazgatási területére is átnyúlik, ahol a szántásban jelentős leletszóródás figyelhető meg.

Péteri 5. lh. (KÖH 57220): Óskori, szarmata telepnyom. Leírása Péteri 3. sz. lelőhelyével megegyezik.

TANKÓ KÁROLY

407. Pétfürdő, Kikeri-tői-gát
(KÖH 8867)

(Veszprém megye) Kö

A 8. sz. út 31+700–39+600 km-sz. közti szakaszán a terepbejárást 2010. május 6-án végeztem. A nyomvonal szinte teljes egészében elfedett (gyep, legelő, erdő) melléke nem volt alkalmas terepi kutatásra. A már ismert és nyilvántartott régészeti lelőhelyek (4) azonosítása is csupán egy alkalommal hozott eredményt. A fokozottan védett lelőhelyen található középkori gát néhány köve megfigyelhető volt az út alatt átvezetett Péti-víz csatornaboltozatának kváderkövei között.

A bejárást során leletanyagot nem találtam.

FEKETE CSANÁD

408. Pilisvörösvár, Osztott-földek
(MRT 7. k. 21/3 lh., KÖH 11191)

(Pest megye) Ró

2010 októberében szántás során római kőláda sír fedőlapjait bolygatták meg Pilisvörösváron, a Határréti-patak DNy-i partján. A leletmentés alkalmával előkerült egy késő római, DK-ÉNy tájolású kőládasír (teteje a felszíntől 30–40 cm mélységben). A sír fedőlapját és két hosszanti oldalát nagy, faragott kövek alkották (felirat egyikén sem volt), keskenyebbik végében és az alján tegulákat találtunk. A sírban többszörös utántemetkezést állapíthattunk meg. Összesen négy egyénnek a csontváza került elő, némelyik töredékesen és összedobálva. A legelső női váz nyújtott helyzetben, eredeti helyén feküdt (csak a fejét bolygatták), bal karján bronz karperec és gyűrű volt. Mellette egy gyermekváz, szintén a feje bolygatott. Felül két másik váznak a töredékes csontjai kerültek elő. A sírföldben üveg- és kerámiadarabokat találtunk. Bontás közben mellette újabb téglasír foltja és koponyatöredék látszott 45 cm mélységben (mélyszántás szintje). A római temető valószínűleg az egész domboldalon folytatódik, lenn a patakparton pedig egy római villagazdaság felszíni nyomai látszódnak még ma is. A szántás során folyamatosan pusztul a lelőhely.

Munkatárs: Mali Antal restaurátor.

OTTOMÁNYI KATALIN

409. Piricse, Egyesült Erő Tsz-től délre
(KÖH 74119)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B?

A településrendezési munkálatokkal érintett területen régészeti terepbejárást végeztünk 2010. április 26-án. A szennyvízvezeték nyomvonalát az út mindkét oldalán 5 m szélességben jártuk be. A Piricse–Encsencs közötti szakaszon, noha a Ny-i és K-i oldalon egyaránt kb.

150–200 m széles területet vizsgáltunk át, összesen egy új lelőhelyet sikerült lokalizálnunk.

A lelőhely a tsz kerítésétől D-re található, K–Ny irányú kis magasparton húzódik, „kifli” alakban követve a terület természetföldrajzi adottságait. Hossza kb. 33, É–D-i szélessége 50–70 m. Területén óskori, feltehetően bronzkori cserepeket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Tompa György, Scholtz Róbert (Jósa András Múzeum).

MESTER ANDREA

410. Pogány határa

(Baranya megye) R, Á

2010. júliusban végeztük a Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés földmunkáinak régészeti megfigyelését.

Halastó alatt (HT-164 lh., KÖH 74687): Július 26. és augusztus 11. között a humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk a nyomvonal 177+800 és 178+250 km-szelvényei között. A lelőhely Pogány határában, Szalánta irányába egy mély patak völgy két oldalán helyezkedik el, mindkét irányban meredek domboldalon, de a dombtetőre csak a pataktól É-ra levő része nyúlik fel. A gázvezeték nyomvonalában 1803 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 789 m² volt.

A lelőhelyen feltárt 20 objektum nagy része igen nagyméretű, és ráadásul néhol jelentős mélységű is volt. Néhány szép méhkas alakú tárolóverem is előkerült, ezeket valószínűleg eredetileg sárral tapasztották ki, mert az aljukon (és helyenként még az oldalukon is) nagy mennyiségű, enyhén átégett tapasztás volt. A leletanyag mind a rézkorból, mind az Árpád-korból meglehetősen szegényes.

Irtás (HT-158 lh., KÖH 74673): Július 23. és augusztus 13. között a nyomvonal 178+450 és 178+600 km-szelvényei között dolgoztunk. A lelőhely Egerág és Szalánta között, egy mélyebb patak völgy fölötti fennsík kezdetén található, a fennsík az 58. sz. főúttal párhuzamosan fut. A gázvezeték nyomvonalában 626 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 319 m² volt. A lelőhelyen 12 régészeti objektumot tártunk fel, de az ezekből előkerült jellegtelen, rossz minőségű óskori durva kerámia alapján pontosabb kormeghatározás egyelőre nem lehetséges.

Munkatársak: Vadas Lívia, Fenyvesi Anita, Németh Réka régésztechnikusok.

LIGNER JÁCINT

411. Pócspetri, Réthát

(KÖH 51427)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, Sza

2010 nyarán az M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának nyomvonalán, az M3-213 lelőhelyen a Nemzeti Örökségvédelmi Központ megelőző régészeti feltárást végzett, 10 000 m²-en. A Pócspetritől megközelítőleg 3 km-re, É-ra elhelyez-